

Гречановська Олена Володимирівна
Вінницький національний технічний університет

ОСОБЛИВОСТІ ІННОВАЦІЙНИХ НАВЧАЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ФОРМУВАННІ КОНФЛІКТОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ТЕХНІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

В статті розкрито сутність поняття конфліктологічної культури майбутнього інженера. Розглянуто проблеми формування конфліктологічної культури в технічних вищих навчальних закладах. Наголошується на особливості та проблемах впровадження інноваційних технологій в навчально-виховний процес технічних ВНЗ під час вивчення гуманітарних дисциплін та подано роздуми по даній проблемі. Описано методика роботи з робочими зошитами для самостійної роботи з дисципліни «Педагогіка, психологія та методика викладання у вищій школі» для магістрів технічних ВНЗ, визначено функції які виконує зошит.

Ключові слова: конфліктологічна культура майбутніх інженерів, інноваційні технології навчання, інновація, інноваційне навчання, робочий зошит.

Постановка проблеми. Сьогодні, коли прогрес суспільства та інноваційний підхід до вирішення різноманітних питань та проблем можна спостерігати у різних сферах життєдіяльності, інновації у процесі підготовки конкурентоспроможних фахівців є актуальними. Проблеми вищої освіти розглядають в тому, що відбувається зниження знань у молоді, пропадає бажання навчатися, відбувається профанація вищої освіти і, як одна із причин цих явищ, вбачають у моральному старінні методів та методик викладання.

Проблема впровадження інноваційних технологій в навчально-виховний процес залишається досить актуальною. Але що ж є інновацією в навчанні і як ми її розуміємо? Можливо, не всі інновації однаково доцільно проводити в різних вищих навчальних закладах (відповідно фаху)? Введення інноваційних технологій навчання фахових дисциплін і ці ж технології застосовувати під час вивчення дисциплін, які є не основними, наприклад, дисципліни гуманітарного циклу у технічному вищому навчальному закладі – чи будуть інновації мати однаковий результат? Також, в пошуках інновацій у навчанні дуже часто забувають про психологічний аспект, який впливає на

знаходження і результативність навчання молодшої людини у вищому навчальному закладі. Ми пропонуємо розглянути інноваційні технології в навчально-виховному процесі як невід'ємний процес у формуванні *конфліктологічної культури, під якою ми розглядаємо прогнозування і знаходження компромісного вирішення конфлікту в різних життєвих ситуаціях та вміння адаптуватися в конфліктогенному середовищі. Конфліктологічну культуру майбутнього інженера ми розглядаємо як складову професійно важливих якостей фахової компетентності, набутої в процесі навчання у ВНЗ.*

Аналіз публікацій (виділення невирішених проблем). Нині ведеться активний пошук, розробка і впровадження інноваційних технологій навчання, про що свідчать численні міжнародні та регіональні науково-методичні конференції, праці вчених Р. Абта, С. Біра, М. Бірштейн, В. Буркова, А. Вербицького, С. Гідровича, Л. Дудко, А. Дьоміна, Д. Д'юї В. Кілпатрика, М. Кларина, І. Носаченко, Д. Панькова, В. Петрук, Л. Романишиної, І. Сироежина, Д. Форрестера, К. Хайнце, Н. Шапілової та інших.

Слово інновація запозичене з англійської мови (англ. innovation від лат. innovatio – оновлення, зміна) у «Словнику іншомовних термінів» (2000 р.) зазначене як: 1) Нововведення в галузі економіки, техніки тощо на основі досягнень науки і передового досвіду; 2) Нове явище в мові (мовознавстві) [1, с. 230.] та ін. Активно термін «інновація» став вживатися в 40-і роки ХХ ст., спочатку його використовували німецькі та австрійські науковці при аналізі соціально-економічних і технологічних процесів, пізніше поняття «інновація» стало вживатися і в педагогічних дослідженнях, що означало все нове в системі освіти.

В «Енциклопедії освіти» (2008), інновації в освіті розглядається як процес творення, упровадження та поширення в освітній практиці нових ідей, засобів, педагогічних і управлінських технологій, у наслідок чого підвищуються показники (рівні) досягнень структурних компонентів освіти, відбувається перехід системи до якісно нового стану. Слово «інновація» є багатозначним, оскільки складається з двох форм – власне ідеї та процесу її практичної реалізації [2, с. 338-340].

Нам імпонує думка І. Дичківської [3, с. 339.], про те, що інноваційне навчання зорієнтовано на динамічні зміни в навколишньому світі, навчальну діяльність, що ґрунтується на оригінальних методиках розвитку різноманітних форм мислення, творчих здібностях, високих соціально адаптаційних можливостей особистості.

На нашу думку – інноваційні технології навчання – це ефективні психолого-педагогічні методи, форми, засоби, які базуються на культурно-виховному аспекті, на традиційних досягненнях освіти, які залишаються ефективними, але трансформуються в залежності від часу, психологічних особливостей особистості та фаху закладу і впроваджуються в навчальний процес вищого технічного навчального закладу для набуття знань, розвитку умінь та навиків для роботи за фахом після закінчення навчання та повсякденному житті майбутнього інженера. Ми вважаємо, що запровадження інноваційних технологій не можливо зводити до якихось обмежень чи «інноваційних стереотипів», які можливо впроваджувати у вищих навчальних закладах за відповідною схемою. Потрібно зважати на фахову орієнтацію студентів (технічний, гуманітарний, медичний і т.п.), психологічні особливості віку та мотивацію в отриманні знань відповідної дисципліни.

Мета статті полягає в огляді проблем та особливостей впровадження інноваційних технологій в навчально-виховний процес технічних ВНЗ під час вивчення гуманітарних дисциплін та описується методика роботи із «Зошитом для самостійної роботи з дисципліни «Педагогіка, психологія та методика викладання у вищій школі» для магістрів технічних ВНЗ».

Виклад основного матеріалу. Розглянемо впровадження інноваційних технологій у вищому технічному навчальному закладі на прикладі викладання дисципліни «Педагогіка, психологія та методика викладання у вищій школі» для магістрів. Потрібно зауважити, що дана дисципліна є важливою під час навчання в магістратурі і відноситься до гуманітарного напрямку підготовки і тому підхід до її викладання має свої особливості. Адже, вивчають її студенти, які протягом навчання у технічному ВНЗ в сучасних умовах гуманітарної підготовки, були спрямовані на вивчення фахових дисциплін і мають низький рівень знань для опанування даної дисципліни. Тому, звичайно, потрібен особливий підхід до методики її викладання, щоб зацікавити студентів в набутті знань, не «загрузити» їх великим обсягом інформації, яку вони не зможуть сприйняти повністю за короткий період (один семестр). Доволі складно впроваджувати інноваційні технології, якщо студент має не достатній рівень знань та не зацікавлений в цьому. В допомогу студентам нами було запропоновано «Робочий зошит для самостійної роботи», який містить в собі ряд завдань різних по складності. Зазвичай, робочі зошити впроваджують в шкільну навчальну систему і може виникнути запитання «чи буде ефективною така робота?», адже зараз безліч технічних засобів та Інтернет можливостей, які можна використати.

Збірник наукових статей

Ми знову звертаємо увагу на специфіку навчального закладу. На нашу думку, якщо засвоєння знань в гуманітарному вищому навчальному закладі, де немає перенасичення технічними засобами, можливе використання інформаційно-комунікативних технологій і це принесе позитивні результати, то для студентів, наприклад, які навчаються на факультеті інформаційних технологій, веб-дизайну, комп'ютерних систем – це не буде викликати особливого захоплення і сприймати дану дисципліну, вони будуть як і звичайне заняття з фахової дисципліни. Тому робочі зошити, які потрібно самостійно опрацьовувати, можуть бути чимось не дуже звичним. Особливість таких зошитів є у викладенні завдань. Ми хочемо навести декілька прикладів із різних тем, які з опитування студентів, були для них найбільш цікавими і незвичними.

На рисунку 1.1 наведено завдання з першого заняття.

*1. Педагогіка – це _____

*2. Психологія – це _____



**3. Розробіть схему наук на які, на вашу думку, опирається педагогіка і психологія вищої школи.

Рис. 1.1. Завдання по визначенню термінів «педагогіка» та «психологія» і їх зв'язок з іншими науками (витяг із «Зошита для самостійної роботи з дисципліни «Педагогіка, психологія та методика викладання у вищій школі» для магістрів технічних ВНЗ»)

Студентові необхідно дати визначення термінам «педагогіка» та «психологія», ніби нічого незвичайного але, студент не користується визначеннями, які йому дає на заняттях викладач, він повинен сформулювати власне розуміння цих термінів та їх вжиток у технічному ВНЗ.

Адже наше завдання – не навчити заучувати терміни на пам'ять, а навчити розумінню студентом їх сутті. Якщо ж студент бажає використати термін, який зустрічається в роботах науковців то обов'язково повинен вказати кому належить дане висловлювання. Наступне завдання розробити схему наук на які, на думку студента, опирається педагогіка і психологія у вищому технічному навчальному закладі. Звичайно, студент повинен проявити не лише свої знання, а й креативність у складанні таких схем. Це дає можливість краще запам'ятати і зрозуміти основу дисципліни та її роль у їх вивченні.

Одне із завдань (рис 1.2) потребує гарних знань та швидкості реагування, адже на виконання завдань надається визначений час в рамках заняття.

Студенту, в даному завданні потрібно з'єднати стрілками терміни з їх вірними визначеннями. Для виконання завдання студент повинен орієнтуватися в термінології і це допоможе краще йому запам'ятати матеріал, який вивчався ним раніше.

Наступне завдання включає в себе два завдання, які не лише потрібно виконати, а проаналізувати результати (рис. 1.3).

Студентам пропонується дати психолого-педагогічну характеристику сучасного студента вищого навчального закладу, тобто, яким вони бачать сучасного студента на місці викладача і, також, дати психолого-педагогічну характеристику (компетентність) та вказати сучасні вимоги до особистості викладача вищого навчального закладу. Основна вимога до виконання завдань – це власний погляд на проблему та вміння аргументувати відповіді, адже наприкінці виконання завдання проходить обговорення і кожен студент може висловлювати власні позиції і погляди. Це завдання може виконуватися мікрогрупами – командами (3-4 особи), тоді проводиться дискусія між ними і викладач відіграє лише роль модератора.

Збірник наукових статей

***6. З'єднайте стрілками терміни з їх вірними визначеннями.

освіта	Процес пізнавальної діяльності студента, спрямований на засвоєння змісту навчання через сприйняття, осмислення, перетворення і використання отриманої інформації, а також оволодіння практичними вміннями і навичками.
учіння	Вміння, доведені до автоматизму.
уміння	Процес і результат засвоєння систематизованих знань; набуття умінь і навичок, необхідних людині для практичного застосування отриманих знань у суспільному житті та трудовій діяльності; формування на їх основі світогляду.
навички	Результат пізнавальної діяльності індивіда; сукупність ідей людини, засвоєних нею понять, законів і принципів, а також зафіксованих особливостей явищ і предметів.
навчання	Здатність людини виконувати певні дії на основі засвоєних знань та життєвого досвіду
викладання	Організований і керований викладачем процес передачі знань, умінь, навичок.
знання	Цілеспрямований процес взаємодії викладача і студента, під час якого реалізуються суспільно зумовлені завдання освіти особистості.

Рис. 1.2. Завдання для студентів по визначенню основних термінів з педагогіки (витяг із «Зшиття для самостійної роботи з дисципліни «Педагогіка, психологія та методика викладання у вищій школі» для магістрів технічних ВНЗ»)

*5. Дайте психолого-педагогічну характеристику сучасного студента вищого навчального закладу.



Рис. 1.3. (А) Завдання для студентів по визначенню психолого-педагогічної характеристики сучасного студента ВНЗ (витяг із «Зошита для самостійної роботи з дисципліни «Педагогіка, психологія та методика викладання у вищій школі» для магістрів технічних ВНЗ»)

*1. Дайте психолого-педагогічну характеристику (компетентності) та вкажіть сучасні вимоги до особистості викладача вищого навчального закладу.



Рис. 1.3. (Б) Завдання для студентів по визначенню психолого-педагогічної характеристики (компетентності) та сучасні вимоги до викладача ВНЗ (витяг із «Зошита для самостійної роботи з дисципліни «Педагогіка, психологія та методика викладання у вищій школі» для магістрів технічних ВНЗ»)

Збірник наукових статей

Використовуючи термінологію для психолого-педагогічного аналізу суб'єктів навчально-виховного процесу, нами було розроблене ускладнене завдання, яке включає в себе два завдання різних по спрямуванню (рис 1.4).

Студентам подаються пронумеровані терміни, номери потрібно поставити в клітинках поряд з вірними відповідями, тоді, користуючись ключем, потрібно вписати букви поряд з цифрами, це дає можливість розшифрувати ім'я особистості, яка має відношення до розвитку психології і потрібно описати який саме внесок у психологію зробила ця людина. Такі завдання активізують роботу студента на занятті, допомагають у засвоєнні знань та покращують запам'ятовування термінології.

В даному «Робочому зошиті для самостійної роботи» після ряду завдань по темах ми включили психологічні методики та тести для самопізнання, в яких студенти можуть самостійно визначити рівень своєї самооцінки, схильність до адаптації, самоефективності, індекс толерантності, тип етнічної ідентифікації і т.п. опрацювання таких тестів дає змогу студентові краще пізнати себе і, можливо, намагатися щось змінити.

Ключ: По вертикалі – терміни; по горизонталі – визначення. Наприклад: якщо термін по нумерації 5, а вірне визначення 2 – то буква «Т».

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	А	П	В	М	Т	Р	А	В	І	О
2	Р	Б	С	Ф	І	В	М	Г	П	Р
3	Л	Д	І	С	Я	С	О	О	І	Т
4	Й	Ф	С	І	Ч	И	Ю	Б	К	Ь
5	Ц	Т	У	К	Г	Е	Н	Х	Г	Ш
6	Б	Р	П	А	О	Л	Д	Х	Щ	З
7	Ю	Т	Д	Т	И	О	П	А	Ю	К
8	Ц	Е	Є	Л	Ж	О	П	В	С	Е
9	П	Й	Г	О	Ф	Л	С	Ч	М	Т
10	И	І	Ж	Д	Н	П	А	Ь	Р	Ю



**Завдання до вірної відповіді. Який внесок у психологію зробила дана особистість?*

Рис. 1.4 (Б) Ключ до завдання по визначенню основних термінів з психології (витяг із «Зошита для самостійної роботи з дисципліни «Педагогіка, психологія та методика викладання у вищій школі» для магістрів технічних ВНЗ»)

*****1. Ви бачите пронумеровані терміни. Поставте номери в клітинках поряд з вірними відповідями. Користуючись ключем, впишіть букви поряд з цифрами.**

<i>№</i>	<i>Терміни</i>	<i>букви</i>	<i>цифри</i>	<i>Визначення</i>
1.	<i>Індивід</i>			характеристика людини як соціальної істоти, яка включена в систему соціальних зв'язків з іншими людьми, пристосувалася до реальності, засвоїла та привласнила її здобутки і реалізує себе
2.	<i>Особистість</i>			індивідуальне сполучення стійких психічних особливостей людини, яке обумовлює типовий для неї спосіб поведінки в певних життєвих умовах та обставинах.
3.	<i>Темперамент</i>			генетично детерміновані анатомо-фізіологічні особливості нервової системи, органів чуття, головного мозку, які є індивідуально-природною передумовою формування та розвитку здібностей
4.	<i>Задатки</i>			індивідуальні особливості, які забезпечують успіх у діяльності та легкість оволодіння нею.
5.	<i>Характер</i>			переживання людиною власного ставлення до предметів, явищ дійсності, до інших людей, до самого себе, що характеризуються відносною стійкістю.
6.	<i>Емоції та почуття</i>			сукупність сталих мотивів, що орієнтують поведінку і діяльність особистості, відносно незалежно від конкретних умов (потреби, інтереси, прагнення, переконання, ідеали, світогляд).
7.	<i>Здібності</i>			характеристика людини як біологічної істоти, як представника свого роду Homo sapiens.
8.	<i>Воля</i>			неповторне співвідношення особистих рис та особливостей людини (характер, темперамент, здібності, особливості протікання психічних процесів, сукупність почуттів тощо), що утворюють її своєрідність, відмінність від інших людей.
9.	<i>Спрямованість</i>			сукупність індивідуальних властивостей, що характеризує динамічну та емоційну сторони поведінки людини.
10.	<i>Індивідуальність</i>			здатність до вибору дій, що пов'язана з подоланням внутрішніх та зовнішніх перешкод.

Рис. 1.4 (А) Завдання для студентів по визначенню основних термінів з психології (витяг із «Зошита для самостійної роботи з дисципліни «Педагогіка, психологія та методика викладання у вищій школі» для магістрів технічних ВНЗ»)

Кожне завдання має відповідну кількість балів, в залежності від їх складності і оцінюють студенти самі себе, коли викладач оголошує до бали завдання. Але більш дієвим є те, коли студенти оцінюють своїх одногрупників або студентів з інших груп. Вони тоді виступають в ролі викладача, і якщо виникають психолого-педагогічні суперечності, (наприклад, він мені друг але завдання виконано на 0,5 балів з 3 можливих) – їм потрібно вирішити самим, як виходити з такої ситуації, адже свої оцінки і зауваження вони оголошують у присутності всій групи. Також, якщо при перевірці завдань студент, в ролі викладача, допустив помилку то він може втратити частину уже зароблених ним балів (залежить від завдання, яке він перевіряв). Це розвиває самостійність і відповідальність у прийнятті рішень, безупереджене відношення до оточуючих, комунікативні можливості.

Важливим залишається те, що представлений зошит відповідає повністю вимогам дисципліни «Педагогіка, психологія та методика викладання у вищій школі» не лише у засвоєнні знань, а й дає можливість ознайомитися з педагогічними технологіями та методами, розумінням психологічного підходу до особистості і це є ефективним у навчанні магістрів, адже, в майбутньому, вони можуть бути викладачами і це допоможе в їх викладацькій діяльності.

Ми виділили наступні функції робочого зошита:

- мотиваційна (особливість завдань та оцінювання спонукає студента до отримання знань з дисципліни);

- пізнавально-навчальна (можливість краще засвоїти та запам'ятати навчальний матеріал, пізнати себе та оточуючих; удосконалити свої практичні вміння і навички в педагогічно-психологічній сфері);

- креативна (розвиток креативного мислення, творчого підходу до вирішення завдань різної складності);

- психологічна (формує самооцінку; толерантне відношення до інших; безупереджений підхід до вирішення питань; можливість формувати себе як особистість);

- естетична (спеціально розроблені завдання (самостійна розробка схем), саме оформлення зошита (матеріал підкріплений тематичними картинками) формує почуття прекрасного та розвиває естетичні смаки);

- контролююча (зошит використовується для оцінювання знань і вмінь студентів; студенти удосконалюють навички самоконтролю, вміння оцінювання себе та інших).

Висновки. З огляду на все вищевикладене, ми вважаємо, що впровадження інноваційних технологій в навчальний процес вищого технічного навчального закладу є невід'ємним і безперервним процесом в освіті але, на нашу думку, інновація це не завжди є щось

абсолютно нове (інколи давно забуте старе, але удосконалене відповідно до сучасності) і, головне, ефективність навчальних технологій, які запроваджуються. Якщо вибрана технологія приносить очікуваний ефект та позитивний результат – вона вже несе в собі інноваційні моменти та допомагає у формуванні конфліктологічної культури. Робочі зошити є ефективними у викладанні не фахових дисциплін у технічному ВНЗ і слугують, в першу чергу, важливою основою для вдосконалення та запровадження інноваційних технологій в навчально-виховний процес. Ми розглядаємо «Робочий зошит для самостійної роботи з дисципліни «Педагогіка, психологія та методика викладання у вищій школі (для магістрів)»» як дієвий засіб, навчальну технологію, що формує достатній та високий рівень конфліктологічної культури у студентів технічних ВНЗ.

Література

1. Словник іншомовних слів / Уклад.: С. М. Морозов, Л. М. Шкарапуга. – К. : Наук, думка, 2000. – 680 с.
2. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; гол. ред. В. Г. Кремень. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
3. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: навчальний посібник / І. М. Дичківська. – К. : Академвидав, 2004. – 352 с.

Елена Гречановская. Особенности инновационных учебных технологий в формировании конфликтологической культуры будущих специалистов технических специальностей.

В статье раскрыта сущность понятия конфликтологической культуры будущего инженера. Рассмотрены проблемы формирования конфликтологической культуры в технических вузах. Отмечаются особенности и проблемы внедрения инновационных технологий в учебно-воспитательный процесс технических вузов во время изучения гуманитарных дисциплин и представлены размышления по данной проблеме. Описана методика работы с рабочими тетрадями для самостоятельной работы по дисциплине «Педагогика, психология и методика преподавания в высшей школе» для магистров технических вузов, определены функции которые выполняет тетрадь.

Ключевые слова: конфликтологическая культура будущих инженеров, инновационные технологии обучения, инновация, инновационное обучение, рабочая тетрадь.

Elena Hrechanovska. Features of innovative educational technologies in formation of conflictual culture of future specialists of technical specialties.

The article reveals the essence of the concept of the conflictological culture of the future engineer. The problems of formation of conflictological culture in technical higher educational institutions are considered. The peculiarities and problems of introducing innovative technologies into the educational process of technical universities during the study of humanitarian disciplines are emphasized and reflections on the given problem are given. The method of work with workbooks for independent work on the discipline «Pedagogy, psychology and methods of teaching in high school» for the masters of technical higher educational institutions is described, functions are determined by the notebook.

Keywords: *conflictual culture of future engineers, innovative technologies of training, innovation, innovative learning, working notebook.*

Стаття надійшла до редакційної колегії 25.10.2017

Інформація про автора:

Гречановська Олена Володимирівна – кандидат педагогічних наук, доцент, Вінницький національний технічний університет.